

Demokracja i wybory

Część IV

W części tej zaprezentowaliśmy kilka studiów świadczących o wysokiej randze Instytutu Socjologii w sferze badań życia politycznego. Wolne wybory są fundamentem demokracji i jedną z nielicznych sytuacji, w których obserwujemy obywateli w działaniu w skali masowej oraz poznajemy ich rzeczywiste, a nie tylko deklarowane preferencje. Nic więc dziwnego, iż wielu socjologów poświęca im tak wiele uwagi. Autorzy dwóch pierwszych tekstów skoncentrowali się na roli reguł wyborów w warunkowaniu ich rezultatów, i szerzej, systemu partyjnego i politycznego. Artykuł „Teoria demokracji a reguły wyborów” Jacka Raciborskiego ukazuje niestabilność prawa wyborczego w Polsce i liczne tego konsekwencje – niepożądane z punktu widzenia standardów demokracji. Natomiast artykuł Marka M. Kamińskiego, Grzegorza Lissowskiego, Piotra Świstaka („Renesans komunizmu» czy efekt instytucji?») to znakomita ilustracja znaczenia rozwiązań instytucjonalnych, zwłaszcza w młodych demokracjach. Analizując wyniki wyborów sejmowych 1993 roku, Autorzy wykazali, że przy innych regułach agregowania preferencji lub przy innej strategii wyborczej (koalicyjnej) partii prawicowych wyniki tych wyborów byłyby zupełnie inne. Teoretyczny ładunek tego tekstu polega na empirycznym wzmocnieniu ważnej tezy neoinstytucjonalizmu, która ustanawia zwrotne relacje między instytucjami a społecznymi aktorami i przewyżcza tym samym instytucjonalny determinizm zakładany w tradycyjnym podejściu. Artykuł Mirosławy Grabowskiej („Religijność i Kościół a polityka w III Rzeczypospolitej”) łączy dwie subdyscypliny socjologii, którymi od lat Autorka zajmuje się z powodzeniem: socjologię religii i socjologię wyborczą. Z bardzo obszernego tekstu wybraliśmy fragmenty, w których ogólnie odnosi się do problemów laicyzacji oraz związku religijności z zachowaniami wyborczymi. Stwierdza, iż nie ma empirycznych podstaw, by sądzić, iż transformacja przyspieszyła proces laicyzacji. Spowodowała natomiast spadek politycznego autorytetu Kościoła katolickiego. Słabnie też, wraz z malejącą rolą

politycznego podziału na SLD i partie postsolidarnościowe, wpływ religijności na preferencje polityczne. W początkowym okresie był on silny, znacznie silniejszy, niż wynikałoby to z poparcia uzyskiwanego przez ugrupowania bezpośrednio deklarujące katolicki charakter.

Równie klasyczny temat polskich studiów nad zachowaniami politycznymi to rola tradycji w ich warunkowaniu. W tym obszarze szczególne znaczenie mają prace Jerzego Bartkowskiego. Fragment jednej z nich („Tradycja zaborów a współczesne zachowania społeczne w Polsce”) prezentujemy w tomie, nie tyle z intencją, by ukazać jak zdumiewająco duże są w Polsce regionalne zróżnicowania preferencji politycznych, ile aby wyeksponować znaczenie dla bieżącej polityki formujących się przez stulecia wzorów kulturowych. Idzie więc w tym przypadku o ciągłość, a nie o zmianę.

J.R.